

FRÁSÖGN

*af 10. fundi sameiginlegrar þingmannanefndar Íslands og Evrópusambandsins
í Reykjavík 9. febrúar 2016*

10. fundur sameiginlegrar þingmannanefndar Íslands og Evrópusambandsins fór fram í Hörpu 9. febrúar sl. Af hálfu Alþingis sóttu fundinn Guðlaugur Þór Þórðarson, formaður, Árni Páll Árnason, Birgitta Jónsdóttir, Hanna Birna Kristjánsdóttir, Katrín Jakobsdóttir, Óttarr Proppé, Vilhjálmur Bjarnason, Willum Þór Þórsson og Þorsteinn Sæmundsson. Fyrir hönd Evrópuþingsins sátu fundinn þingmennirnir Jörn Dohrmann, formaður, og Catherine Stihler.

Fundinum stýrðu Guðlaugur Þór Þórðarson og Jörn Dohrmann. Helstu dagskrármál voru samskipti Íslands og ESB, Schengen og flóttamannastraumurinn, viðbrögð við fjármálakreppu, þvingunaraðgerðir gegn Rússlandi, og fríverslunarviðræður ESB og Bandaríkjanna. Í upphafsávarpi sínu lagði Guðlaugur Þór áherslu á mikilvægi samstarfs Alþingis og Evrópuþingsins sem staðið hefur frá árinu 1987 og nauðsyn þess að þingmenn hefðu vettvang þar sem þeir gætu rætt hagsmunamál í sínum hópi jafnt sem við fulltrúa íslenskra stjórnvalda og framkvæmdastjórn ESB.

Að vanda var fyrsti dagskrárliður fundarins um samskipti Íslands og ESB og hófst hann með ávörpum fulltrúa stofnana ESB og íslenskra stjórnvalda, Claude Maerten frá utanríkisþjónustu ESB og Stefáns Hauks Jóhannessonar, ráðuneytisstjóra utanríkisráðuneytisins. Fram kom að Ísland er samkvæmt mælingu Eftirlitsstofnunar EFTA (ESA) með mestan innleiðingarhalla allra ríkja EES en hann mælir hve hratt ríkin innleiða regluverk innri markaðarins sem tekið hefur verið upp í EES-samninginn. Ísland er þó að bæta sig og búist er við að hallinn mælist minni í næstu mælingu ESA. Þá var rætt um hið nána viðskiptasamband en yfir 70% útflutnings Íslands fer til ESB. Sambandið er langstærsti kaupandi áls frá Íslandi, stærsti kaupandi sjávarfangs auk þess sem meiri hluti erlendra ferðamanna á Íslandi koma frá ESB. Kallað var eftir því að eftirstandandi tollar á sjávarafurðir á milli Íslands og ESB yrðu lækkaðir eða afnumdir. Vissulega væri búið að afnema tolla á flestar fisktegundir en mikilvægar undantekningar væru þó á því. Enn fremur var rætt um samstarf Íslands og ESB á sviði norðurslóðamála, alþjóða- og öryggismála og flóttamannamála svo nokkur svið séu nefnd. Birgitta Jónsdóttir og Óttarr Proppé spurðust fyrir um hvað gerðist ef ný ríkisstjórn vildi taka upp aðildarviðræður við ESB að nýju, hvort ferlið þyrfti að hefjast á byrjunarreit eða hvort haldið yrði áfram þar sem frá var horfið árið 2013. Hanna Birna Kristjánsdóttir greindi frá skýrslu stýrihóps um framkvæmd EES-samningsins frá desember 2015 þar sem fram koma ýmsar tillögur til að gera þátttöku Íslands í EES-samstarfinu skilvirkari. Þá hefur verið stofnaður vinnuhópur innan utanríkismálanefndar Alþingis til að gera tillögur um endurskoðun reglna um þinglega meðferð EES-mála.

Talsverð umræða skapaðist um stöðu Schengen-samstarfsins og flóttamannavandann í Evrópu. Jörn Dohrmann rakti þær áskoranir sem Schengen stendur frammi fyrir og minntist sérstaklega á þær tímabundnu aðgerðir sem viss Schengen-ríki hafa beitt til að sporna við flóttamannastraumnum, m.a. með því að taka upp landamæraeftirlit. Dohrmann árétaði í því samhengi mikilvægi samstarfsins og samstöðu meðal Schengen-ríkjanna. Hanna Birna Kristjánsdóttir ítrekaði að Íslandi teldi marga kosti felast í Schengen-samstarfinu en lýsti jafnframt yfir áhyggjum af stöðu mála. Þá fór Hanna Birna yfir aðgerðir Íslands hvað varðar móttöku flóttamanna og hve umsóknum hælisleitenda á Íslandi hefur fjölgað hlutfallslega mikið. Óttarr Proppé gerði grein fyrir þeirri pólitísku samstöðu sem ríkt hefur um mikilvægi þess að vel sé staðið að móttöku flóttamanna og minntist í því samhengi á skipun þverpólitískrar þingmannanefndar um heildarendurskoðun á löggjöf um málefni útlendinga. Árni Páll Árnason

taldi mikilvægt að gera enn betur í móttöku flóttamanna og ítrekaði mikilvægi pólitískrar samstöðu.

Í umfjöllun um þvingunaraðgerðir ESB gegn Rússlandi sem Ísland er aðili að og gagnaðgerðir Rússa var Guðlaugur Þór Þórðarson framsögumaður. Hann lagði áherslu á að þvingunaraðgerðirnar væru sameiginlegar aðgerðir yfir 40 vestrænna ríkja gegn yfirgangi Rússa á Krímskaga og í austanverðri Úkraínu. Gagnaðgerðir Rússa með banni á matvælainnflutning hefðu valdið miklum búsifjum fyrir íslenskan sjávarútveg. Um 5% íslensks útflutnings fór til Rússlands árið 2014 eða sem svaraði til 1,5% af VLF. Hvatti Guðlaugur Þór til samstöðu þeirra ríkja sem standa að þvingunaraðgerðunum þannig að þau lækkuðu tolla og opnuðu markaði sína fyrir vöruflokkum sem verða fyrir barðinu á gagnaðgerðum Rússa. Það væru mikilvæg skilaboð til þeirra landa sem gagnaðgerðir Rússa koma verst niður á og ekki síður til Pútíns um að Vesturlönd standi þétt saman. Jörn Dohrmann tók undir að hvetja ætti aðildarríkin til að ræða þessi mál sín á milli og kanna leiðir til að takmarka efnahagslegt tjón af gagnaðgerðunum.

Við umfjöllun um efnahagsmál flutti Bjarni Benediktsson fjármálaráðgjafi ávarp og fór yfir hagþróun á Íslandi eftir efnahagshrunið 2008. Lagði hann áherslu á góða stöðu ríkisfjármála og öflugan hagvöxt sem hefði verið hærri hérlandis en í ESB síðustu ár. Þá gerði hann grein fyrir áætlun um losun fjármagnshafta sem lýtur m.a. að slitabúum gömlu bankanna og uppboðum og endurfjárfestingu aflandskróna. Nauðasamningar slitabúanna þriggja voru samþykktir í desember sl. og samningar um stöðugleikaframlög búanna frágengnir í janúar. Stöðugleikaframlögin nema alls 384 milljörðum kr. eða sem svarar til 20% af VLF. Vilhjálmur Bjarnason flutti framsögu þingmanna og ræddi orsakir efnahagsshrunsins sem hann taldi felast í stofnanalegu siðrofi. Slíkt ástand getur skapast við hraðar þjóðfélagsbreytingar og felur í sér að lög og siðareglur eru ekki virtar og upplausn skapast eins og gerðist í aðdraganda falls íslensku bankanna.

Fjallað var um samvinnu Íslands og ESB á sviði sjávarútvegsmála en ekki eru í gildi samningar fyrir fjóra deilistofna, norsk-íslensku síldina, kolmunna, makríl og úthafskarfa. Jóhann Guðmundsson frá atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu ávarpaði fundinn og Óttarr Proppé flutti framsögu þingmanna. Fram kom m.a. að ósamkomulag um nýtingu fyrrnefndra stofna hefði leitt til ofveiði og stefndi þeim í hættu og það væri ekki sæmandi fiskveiðiþjóðum við Norður-Atlantshaf að geta ekki komið sér saman um sjálfbæra og skynsamlega nýtingu. Aðilar þurfa að koma sér saman um nýja nálgun til að brjótast út úr þessari stöðu. T.d. með því að breyta fyrirkomulagi samningaviðræðna, slá öllum stofnum saman og e.t.v. fleiri hagsmunabáttum og leita að lausn sem allir hafa einhvern ávinning af. Hvatt var til viðræðna á þessum nótum þar sem öll spil eru lögð á borðið, þ.m.t. aðgangur að lögsögum og jafnvel viðskiptakjör.

Þá var fjallað um yfirstandandi fríverslunarviðræður ESB og Bandaríkjanna (e. Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP). Katrín Jakobsdóttir var framsögumaður og lagði áherslu á að samræming regluverks og gagnkvæm viðurkenning staðla í TTIP mundi hafa mikil áhrif á EES/EFTA-ríkin í krafti aðildar þeirra að innri markaði Evrópu. Íslensk stjórnvöld fylgjast grannt með viðræðunum og óska þess að samningurinn verði opinn svo Ísland eigi möguleika á að gerast aðili að honum. Hvort sótt yrði um aðild væri svo sjálfstæð ákvörðun stjórnvalda eftir að hafa grannskoðað samninginn og framkvæmt nákvæmt hagsmunamat. Katrín lýsti áhyggjum út frá grænum sjónarhóli af því ef gengið yrði langt í afnámi tolla á landbúnaðarafurðir í TTIP. Lagði hún áherslu á kosti svæðisbundinnar matvælaframleiðslu bæði út frá neytendasjónarmiðum og umhverfissjónarmiðum. Erfitt væri að sjá að stóraukin viðskipti yfir Atlantshafið væru í takt við áherslur í loftslagsmálum þar sem vistspor væru stækkar eftir því sem flytja þarf hana lengri veg.

Í lok fundar var fjallað um starfsreglur sameiginlegrar þingmannanefndar Íslands og ESB og ákveðið að leggja til við forsætisnefnd Alþingis og framkvæmdastjórn ESB að breyta 2. gr. þeirra þannig að tilvísun í aðildarviðræður Íslands og ESB yrði tekin út.

11. fundur sameiginlegrar þingmannanefndar Íslands og Evrópusambandsins er ráðgerður í starfstöð Evrópuþingsins í Brussel eða Strassborg vorið 2017.